

Komunitní výrobný energie a možnosti jejich legislativního zakotvení v právu ČR

Zpracovali

Mgr. Pavel Doucha, pavel.doucha@frankboldlegal.com

Mgr. Libor Jarmič, libor.jarmic@frankbold.org

Mgr. Jana Kravčíková, jana.kravcikova@frankbold.org

Obsah

Obsah.....	2
1. Cíl dokumentu	3
2. Dotčené právní předpisy a použité zkratky	4
3. Metodika	5
4. Komunitní výroby energie v zahraničí	6
5. Navržené modely a jejich promítnutí do legislativy	13
Definice použitých pojmů	13
Modely navržené k rozpracování do návrhu novely	14
6. Další zvažované modely	21
7. Připojování komunitních výroben k elektrizační soustavě.....	25
8. Soulad s právem Evropské unie z hlediska veřejné podpory	26
9. Závěr	28

1. Cíl dokumentu

Komunitní výroby energie z obnovitelných zdrojů jsou podle zkušeností ze zahraničí v energetice velmi důležitým prvkem, který přispívá ke zlepšování životního prostředí a boji proti změnám klimatu, k pokrývání zvyšující se spotřeby energie i k posilování energetické bezpečnosti, a současně má pozitivní dopady na lokální komunitu.

Proto je žádoucí podporovat komunitní výrobu energie také v České republice.

Cílem dokumentu je proto navrhnout legislativní modely fungování komunitních výroben energie z obnovitelných zdrojů v českém prostředí.

Na základě navržených modelů budou následně zpracovány konkrétní návrhy legislativních změn dotčených právních předpisů, které budou předloženy v rámci probíhajícího procesu novelizace předpisů energetického práva, zejména energetického zákona a zákona o podporovaných zdrojích energie.

2. Dotčené právní předpisy a použité zkratky

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) – v textu dále jen energetický zákon nebo EZ

Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů – v textu dále jen zákon o podporovaných zdrojích energie nebo ZPOZE

Vyhláška č. 51/2006 Sb., o podmínkách připojení k elektrizační soustavě – v textu dále jen vyhláška o podmínkách připojení k elektrizační soustavě nebo VPPEŠ

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) – v textu dále jen zákon o obchodních korporacích

3. Metodika

Nejprve jsme se proto zabývali průzkumem možných forem komunitních výroben energie v zahraničí a zejména způsobů jejich podpory ze strany států. Kromě samostatného průzkumu jsme při hledání zahraniční inspirace vycházeli z publikace „Community Power - Model legal frameworks for citizen-owned renewable energy“¹.

Na základě toho jsme dále zvažovali nejrůznější modely, které by mohly fungovat v českém prostředí.

Ze zvažovaných modelů jsme - zejména s přihlédnutím ke stávající koncepci předpisů energetického práva a náročnosti jejich změn - vybrali tři modely komunitních výroben energie z obnovitelných zdrojů, které navrhujeme dále rozpracovat do formy konkrétních návrhů legislativních změn. Pro kompletnost nicméně krátce uvádíme i další zvažované modely.

Konečně jsme ověřili také soulad podpory navržených modelů s právem Evropských společenství v oblasti ochrany hospodářské soutěže a slučitelnost s vnitřním trhem EU.

¹ Roberts, J, Bodman, F and Rybski, R (2014). Community Power: Model Legal Frameworks for Citizen-owned Renewable Energy. (ClientEarth: London).

4. Komunitní výroby energie v zahraničí

Inspiraci pro přípravu návrhu novely zákonů pro podporu komunitních výroben energie jsme se snažili hledat v zahraničí. Za tímto účelem jsme prozkoumali podporu obnovitelných zdrojů energie v následujících zemích:

Austrálie, Francie, Irsko, Itálie, Kanada, Německo, Norsko, Nový Zéland, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko, USA a Velká Británie.

Naprostá většina uvedených států má nastavenou podporu obnovitelných zdrojů energie, ať už na celonárodní úrovni nebo na úrovni nižších administrativněsprávních jednotek či jednotlivých federativních států. Jedinou výjimkou je v tomto směru Nový Zéland, kde je již nyní 75 % energie vyráběno z obnovitelných zdrojů. Veřejná podpora obnovitelných zdrojů energie je proto na Novém Zélandu minimální, neboť tento druh výroby energie je zde brán jako samozřejmost, resp. standard.

U většiny porovnávaných států se jednalo o podporu finanční, ať už šlo o přímé dotace, zelené bonusy, daňové úlevy, výhodné či bezúročné půjčky, atd. Základním a společným problémem, který provázel právní úpravy či systémy podpory obnovitelných zdrojů energie ve všech zkoumaných státech, bylo, že v minimální míře jsou rozlišováni vlastníci zdrojů energie a účel využití energie. Ve většině případů je rozhodující výkon jednotlivých zařízení, takže podpora obnovitelných zdrojů energie může být určena jak pro fyzické osoby – nepodnikatele, obce, bytová družstva, zemědělce, malé podnikatele, tak i velkopodnikatele. Zároveň může být podpora určena pro výrobu energie, která posléze putuje v celém vyrobeném objemu do distribuční soustavy, tak i pro lokální spotřebu či samospotřebu.

Tento fakt zásadním způsobem znesnadňuje využití zahraničních právních úprav či nastavení podpory obnovitelných zdrojů energie tak, aby byla podpora směřována zejména na komunitní výroby energie, resp. aby tento způsob výroby byl zvýhodněn oproti obvyklé výrobě energie z obnovitelných zdrojů (která je v celém objemu dodávána do elektrické sítě) podnikateli, provozované zejména za účelem zisku (zeleného bonusu), nikoli za účelem diverzifikace zdrojů energie a posílení energetické soběstačnosti měst, obcí či jednotlivých provozoven, domů a bytů.

Austrálie

V Austrálii existuje plán na podporu malých a velkých obnovitelných zdrojů energie. U malých jde o tzv. Small-scale Renewable Energy scheme (SRES), které jsou zaměřené na domácnosti, malé podnikatele a komunity. Vlastník obnovitelného zdroje energie se zaregistruje do systému a po splnění všech podmínek získává certifikát a má nárok na státem garantovanou cenu.

Francie

Francie nemá nastavenou žádnou speciální podporu zaměřenou na komunitní výroby či malé zdroje. Klasickými nástroji podpory obecně jsou pak eko-bezúročné půjčky až do výše € 30,000 pro domácnosti, tepelné fondy, slevy na dani, nižší sazba DPH na zařízení pro produkci energie z obnovitelných zdrojů. Je možné, že vlastní podporu obnovitelných zdrojů energie mají jednotlivé francouzské regiony (departementy), ale nepodařilo se nám dohledat nic konkrétního. Za zmínku stojí pouze společný projekt v Aveyron nazvaný „77 střech“². Jedná se o kolektivní investici prostřednictvím sdílení nákladů a příjmů v poměru k povrchu instalovaných panelů.

2 Viz: <http://www.pleinchamp.com/elevage/bovins-viande/actualites/energies-renouvelables-dans-l-aveyron-un-projet-collectif-de-77-toitures>

Irsko

V Irsku je obecně nastaven systém podpory obnovitelných zdrojů energie a část je zaměřena také na malé zdroje. Jak jsme však vyrozuměli z kritiky současného systému, získat podporu pro malý projekt je administrativně velmi náročné, takže v konečném důsledku i relativně malé komunitní projekty, které by se rády připojily k síti, musí projít stejným procesem jako velké developerské záměry, čímž se vytrácí motivace obcí či jednotlivců investovat do pořízení výrobních zařízení této velikosti. Komunitní projekty bohužel nejsou v irské legislativě nijak specificky definovány. Jedná se spíše o operativní pojem, který zahrnuje situace, kdy je energie produkována skupinou soukromých vlastníků, kteří ji primárně používají pro vlastní účely, ale konkrétní využitelná definice chybí. Nad rámec uvedeného je pro irské domácnosti možné od státu získat grant 800 Euro na pořízení solárních panelů na střechu vlastního domu.

Další zajímavostí je, že v Irsku funguje státní agentura pro obnovitelné zdroje (The Sustainable Energy Authority of Ireland („SEAI“), jejímž úkolem je hrát klíčovou roli při přeměně Irska na společnost založenou na udržitelných energetických strukturách, technologiích a praktikách. SEAI se nyní zabývá svým programem SEC (Sustainable Energy Communities), jehož vizí bylo do r. 2015 založit šest modelových komunit, které by sloužily jako modelový příklad a zároveň pomocí SEC Network vzájemně spolupracovaly a sdílely své know-how.³ Dle všeho se prozatím podařilo rozběhnout jediný SEC, a to jako projekt Dundalk 2020.

Itálie

Italská úprava podpory obnovitelných zdrojů energie je zajímavá tím, že upravuje „autonomní systémy výroby a spotřeby elektrické energie“. Pro domácí spotřebu (domácnosti) je možné uplatnit daňovou srážku na dani z příjmů fyzických osob ve výši 50 % nákladů vynaložených na instalaci, čímž dojde ke snížení výdajů na realizaci solární elektrárny (s výkonem do 20 kW) na polovinu. Maximální limit těchto daňových úlev ve fotovoltaice je 96.000 eur. Po 31. prosinci 2014 to bude už jen 48.000 eur.

Druhou, ale o to více zajímavou formu podpory představují tzv. SEU (Sistemi efficienti di Utenza) - Účinné systémy uživatelů. Koncept SEU je založen na principu, že se na lokální úrovni propojí přímo výrobce se spotřebitelem energie. Týká se to malých lokálních sítí se zdrojem o výkonu do 20 MW.

Jde o systémy, v nichž jsou výroba a spotřeba lokalizovány na stejném místě, takže dochází k přímému spojení mezi producenty a spotřebiteli. Tyto systémy jsou založeny na cenově dostupných fotovoltaických zařízeních instalovaných na střechách bytových domů, malých a velkých firem, továren, skladů, atd. (jsou rentabilní i bez daňových úlev nebo přímé dotace). Umožňují výrobcí energie z obnovitelných zdrojů přímo prodávat vyrobenou energii koncovým uživatelům, tj. bez prostředníka. Nejedná se o prodej vyrobené energie do distribuční sítě, ale o její použití pro vlastní spotřebu. Tím se také kupující sníží kupní cena energie oproti jejímu nákupu od provozovatele rozvodné sítě.

³ Viz http://www.seai.ie/SEC/SEC_Programme/SEC_Programme.html

Ve zkratce je ekonomická výhodnost SEU založená na tom, že:

- jde o smlouvy přímo mezi výrobcem a spotřebitelem, bez zprostředkovatelů;
- kupující zaplatí méně, protože šetří energii;
- nejsou žádné síťové náklady (doprava, distribuce, přenos, dispečink, atd.), napájení in situ je osvobozeno od placení poplatků pro přenosové a distribuční soustavy;
- nejsou žádné systémové poplatky, energie se vyrábí a spotřebovává v rámci SEU bez poplatků a daní (např. spotřební)

Projekty v rámci SEU nedostávají od státu žádnou přímou finanční podporu (dříve byla, ale skončila v roce 2013). SEU projekty jsou legálně definovány italským Úřadem pro elektroenergetiku a plynárenství (AEEG), a to v čl. 2 odst. 1 písm. t) usnesení č. 578/2013/R/EEL (které upravuje legislativní nařízení 115/08) v zásadě takto (neoficiální překlad):

Výkonný uživatelský systém je systém, v němž elektrárna produkující elektrickou energii s výkonem nepřesahujícím 20 MW je kompletně instalována na stejném místě, čerpá z obnovitelných zdrojů způsobem kombinované vysoce účinné výroby elektrické energie / mechanické energie a tepelné energie, a jménem subjektu odlišného od konečného klienta, kteří jsou přímo propojeni prostřednictvím soukromého vztahu bez nutnosti zapojení třetí strany, takže je uskutečňován v rámci soukromého vlastnictví nebo výhradní plné spotřeby klienta.⁴

Kanada

V Kanadě jsou komunitní energetické projekty poměrně běžnou záležitostí. Většina komunitních projektů má však mezi svými vlastníky i nějakého velkého energetického hráče (investora), a to především z důvodu financování. Zároveň komunitní projekty v mnoha případech splňují podmínky pro možnost ucházet se o vládní granty. Tato státní finanční podpora pak umožňuje z komunitních projektů dělat skutečně komunitní projekty tak, aby se zde neprosazovaly zájmy energetického businessu a lobby. Toto grantové financování je však věcí každé provinční vlády, nikoli financování z federálního rozpočtu.

Podařilo se nám některé z těchto typů projektů na úrovni jednotlivých provincií, v tomto případě provincie Ontario, dohledat. Jedná se o projekt tzv. Windshare, který pokrývá spotřebu energie ve své lokalitě, a to až pro 250 domů. Projekt je založen na podílovém spoluvlastnictví místních lidí a Toronto Hydro Energy Services (joint venture agreement). Pouze místním by se nepodařilo celou věc financovat, proto zde byla nutnost přizvat většího partnera, který investoval polovinu nákladů na vznik lokální větrné elektrárny.⁵

Mimo uvedené lze zmínit programy na podporu komunitních projektů. Jedná se o následující programy Amber Energy co-operative⁶, SolarShare⁷, Agris Solar⁸, Green Timiskaming Development

⁵ WindShare. „WindShare.“ Dostupné z: <http://www.windshare.ca>

⁶ Community Energy Program. „Amber Energy co-operative.“ Dostupné z: <http://www.communityenergyprogram.ca/cp-fund-case-study-amber.pdf>

⁷ Community Energy Program. „SolarShare.“ Dostupné z: <http://www.communityenergyprogram.ca/cp-fund-case-study-solarshare.pdf>

Co-operative⁹, LOBREC¹⁰, ZooShare¹¹. Výše uvedené komunitní projekty jsou příklady komunitních energetických programů pouze z provincie Ontario a výčet samozřejmě není kompletní. Tyto projekty jsou založeny na různých principech financování, některé z nich jsou připojeny do přenosové soustavy a cílem je vyrábět tolik elektřiny, aby nejen pokryla vlastní spotřebu zapojené komunity, ale aby se přebytky prodávaly do přenosové soustavy a vytvářely zisk. Jiné projekty jsou vyložené neziskového charakteru s cílem pokrýt vlastní komunitní spotřebu. Projekty jsou založeny na různých energetických zdrojích a všechny byly spolufinancovány grantovým programem CEEP, který je financován Ontarijským ministerstvem energetiky.¹²

Byť nejde o legální definici, přesto se můžeme definicí komunitních zdrojů energie podle Ontarijské asociace pro udržitelnou energii inspirovat. Podle této asociace by komunitní zdroj či výroba energie měla splňovat následující parametry:

- Je vlastněna subjekty s vazbou na dané místo (bydliště, sídlo)
- Vyrobená energie je dále distribuována
- Jde o zdroj obnovitelné energie s malým dopadem životní prostředí
- Je přístupná lokálním participantům
- Provoz je kontrolován lokálními účastníky na základě demokratických principů
- Je lokálně situována (v místě nebo velmi blízko v místě spotřeby)
- Lokálně funguje
- Zahrnuje místního investora (developer)¹³

Německo

Inspirativní je v podpoře obnovitelných zdrojů energie, včetně těch menších a komunálních, Německo. Komunitní energetika zde zahrnuje obnovitelné zdroje vlastněné samotnými občany, soukromými zemědělci, malými a středními podniky i speciálními družstvy pro obnovitelnou energii. Zajímavá jsou i samotná čísla, která dokládají, že komunitní energetika má v Německu své významné postavení. V roce 2012 bylo v Německu celkem instalováno 72 907 MW výkonu obnovitelných zdrojů, přičemž 25 049 MW z celkového výkonu (tedy 34 %) připadalo na komunitní energetiku.

Skutečnost, že s komunitními výrobkami se v Německu systematicky pracuje, dokládá i fakt, že se rozlišují dva druhy lokálních zdrojů energie, a to „Bürgerenergie (vyložené občané, sdružení apod.)“ a „Kommunalenergie“ (spíše politika a správa – obce, atd.).¹⁴

8 Community Energy Program. „Agris Solar.“ Dostupné z: <http://www.communityenergyprogram.ca/cp-fund-case-study-agris-solar.pdf>

9 Community Energy Program. „Green Timiskaming Development Co-operative.“ Dostupné z: <http://www.communityenergyprogram.ca/cp-fund-case-study-green-timiskaming.pdf>

10 Community Energy Program. „LOBREC.“ Dostupné z: <http://www.communityenergyprogram.ca/cp-fund-case-study-lobrec.pdf>

11 Community Energy Program. „ZooShare.“ Dostupné z: <http://www.communityenergyprogram.ca/cp-fund-case-study-zooshare.pdf>

12 Community Energy Partnership Program. „About the CEPP.“ Dostupné z: http://www.communityenergyprogram.ca/AboutCPCEPP/AboutCEPP_MainPage.aspx

¹³ WindShare. „Community Wind Power.“ Dostupné z: <http://www.windshare.ca/about/community-wind-power/>.

Německý zákon o obnovitelných zdrojích energie poskytuje provozovatelům zařízení na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie některé zásadní záruky, jako je např. nárok vůči provozovateli distribuční soustavy na okamžité a přednostní připojení svého zařízení do rozvodné sítě¹⁵, nárok vůči provozovateli distribuční soustavy na okamžité prioritní odebrání vyrobené energie¹⁶ a konečně také nárok na úhradu za vyrobený proud dodaný do sítě. Alternativně může být vyrobená energie prodávána také přímo. Naopak povinností provozovatelů zařízení připojených k distribuční soustavě je, aby připojené zařízení umožňovalo v případě přetížení sítě snížit výkon připojeného zařízení a zároveň rychlé obnovení původních dodávek do sítě.

Není bez zajímavosti, že německý energetický zákon (Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung (Energiewirtschaftsgesetz - EnWG)¹⁷ po provozovatelích energetických zásobovacích sítí požaduje, aby poskytovali bezpečné, spolehlivé a efektivní dodávky energie a to bez diskriminace, optimalizovali, posilovali a rozšiřovali rozsah sítě, pokud je to ekonomicky přiměřené.

Norsko

Produkce energie v Norsku je již v dnešní době založena na obnovitelné energii. V rámci podpory obnovitelných zdrojů energie jsou přímo finančně podporovány pouze větrné elektrárny, a nepřímo pak elektrárny využívající biomasu. Ohledně podpory komunitních výroben energie se nám nepodařilo nalézt žádné informace.

Rakousko

V Rakousku funguje podpora obnovitelných zdrojů energie podle výkonu jednotek. Není přitom rozlišován účel, tudíž chybí zmínky o komunitních projektech. Zaznamenali jsme informaci, že v Rakousku existují také malé a střední vodní elektrárny (do 20 MW), které nejsou připojeny do veřejné sítě, ale k tomu chybí jakýkoliv bližší údaj, zda se jedná o soukromou/lokální spotřebu nebo zda se jedná o výrobu za účelem zisku a zdali jsou takové zdroje obecně nějak speciálně podporovány.

Rakousko má zároveň nastavenou speciální podporu OZE pro domy a byty (pro dvoučlennou rodinu až 55 000 Euro/rok). Musí však jít pouze o soukromou spotřebu, a domácnosti musí prokázat, že mají v domě, na/ve kterém je zdroj umístěn a provozován, hlavní místo pobytu.

Speciální podpora solárních panelů je nastavena pro starší domy, konkrétně pro domy staré více než 20 let, jejichž spotřeba tepla nepřesahuje 75 kWh a musí jít alespoň o panel velký 15 m².

¹⁴ Viz http://www.die-buergerenergiewende.de/wp-content/uploads/2013/10/definition-und-marktanalyse-von-buergerenergie-in-deutschland_akt_2.pdf, str. 20

¹⁵ Das EEG gewährt dem Betreiber einer Anlage zur Erzeugung von Strom aus erneuerbaren Energien einen Anspruch gegen den Stromnetzbetreiber auf unverzüglichen und vorrangigen Anschluss seiner Anlage an das Stromnetz.
Zdroj: http://www.erneuerbare-energien.de/EE/Redaktion/DE/Standardartikel/FAQ/faq_eeg_2012.html#doc75888bodyText2

¹⁶ Über den Anspruch auf Anschluss der Anlage hinaus hat der Anlagenbetreiber zudem einen Anspruch gegen den Netzbetreiber auf unverzügliche vorrangige Abnahme, Übertragung und Verteilung des gesamten zur Einspeisung angebotenen Stroms aus erneuerbaren Energien. Zdroj: http://www.erneuerbare-energien.de/EE/Redaktion/DE/Standardartikel/FAQ/faq_eeg_2012.html#doc75888bodyText2

¹⁷ http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/enwg_2005/gesamt.pdf

Není bez zajímavosti, že rakouský zákon o zelené elektřině (Ökostromgesetz) počítá se samostatným spotřebitelem, tedy s tím, kdo vyrábí elektřinu, která nejde do veřejné sítě. Bohužel se o něm zákon dále nezmiňuje a jeho potenciál pro účely podpory zelené energie zůstává nevyužit.

Švédsko

Švédsko podporuje produkci vlastní elektřiny ze solárních panelů a větrných turbín. Elektřina, která není spotřebována, může být odvedena do sítě a producent za ni dostane zaplacen v případě, že má instalováno také měřící zařízení. Švédsko neustále reviduje a novelizuje svou legislativu týkající se této podpory tak, aby bylo snadnější produkovat svou vlastní elektřinu. Jak bylo řečeno výše, pokud elektrárna produkuje více elektřiny, než spotřebuje vlastní nemovitost, je přebytek odváděn do sítě, řádně změřen a prodán energetické společnosti, která je ochotna jej odkoupit. Při tom čím dál více společností nabízí odkup i malých množství energie od malých soukromých FVE.

Ve Švédsku více než 70 % větrných elektráren vlastní a provozují nezávislí producenti energie (Independent Power Producers). Existuje jich pět kategorií: farmáři, družstva, s. r. o. s účelem vlastnit a provozovat větrnou turbínu a další společnosti. Existují také obce, které vlastní své větrné elektrárny.¹⁸ Některá města (Malmö, Vaxjo, Kristianstad) se dokonce pokoušejí o realizaci speciálních projektů OZE.¹⁹

Ve Švédsku neexistuje speciální právní podpora komunitních projektů, ale celkové nastavení systému nijak takovým aktivitám nebrání a jsou široce podporovány (politicky, veřejností).

Švýcarsko

K podpoře „místních zdrojů energie“ (einheimischen Energien) se hlásí švýcarská právní úprava, která zmiňuje jejich podporu jako jeden z účelů energetického zákona. Konkrétněji se pak vyjadřuje ke spotřebě samotným producentem, neboť stanoví, že „producenti smějí zcela nebo částečně spotřebovat vlastní vyprodukovanou energii na místě produkce (vlastní spotřeba). Využije-li producent tohoto práva, může být za odvedenou považována a zaúčtována pouze energie skutečně odvedená.“ Neexistuje tedy povinnost odevzdávat veškerou vyprodukovanou energii do rozvodné sítě, na druhou stranu existuje tato povinnost pro energii přebytkovou.

Místní zdroje energie ale bohužel žádnou legální definici nemají. Používání a podpora se jim zaručuje ve švýcarském energetickém zákoně (Energiegesetz). Nařízení o rozvodu proudu (Stromversorgungverordnung) pak ukládá provozovatelům rozvodné sítě v čl. 2 povinnost přebytkovou energii od těchto producentů odebrat a uhradit jim ji. Vlastní spotřeba nevylučuje čerpání finanční podpory v podobě jednorázové dotace zvané „Einmalvergütung“.

USA

Ve Spojených státech existuje velké množství různých druhů dotací a podpory, a to jak na úrovni federální, tak i na úrovni jednotlivých států (viz států <http://www.dsireusa.org/>). Některé druhy dotací

¹⁸ Ownership models for Community windpower in Sweden, dostupné z: http://www.ontario-sea.org/Storage/27/1845_Ownership_models_for_Community_Wind_Power_in_Sweden.pdf

¹⁹ Several municipalities have started some smaller projects within PV, often in cooperation with local utility and construction companies. The largest project is probably the association Solar Region Skåne which started in 2007 as a collaboration between the municipality of Malmö, Energikontoret Skåne and Lund University. Solar Region Skåne is a network and knowledge center for solar energy activity in the Skåne province. The aim of the association is to in a neutral and objective way disseminate knowledge and information about solar technologies, thus increasing the interest and skills of various stakeholders in the solar industry and among the public.

či podpory jsou směřovány na domácnosti, drobné zemědělce či drobné podnikatele, ale nejde o takovou podporu komunitních výroben energie, která by usnadnila připojení takových zdrojů či posilovala energetickou soběstačnost jednotlivých budov/domů či obcí.

Mezi základní nástroje podpory jsou přímé dotace, zvýhodnění určitých skupin obyvatel, zvýhodněné úvěry, státní zajištění při financování projektů na pořízení OZE, daňová zvýhodnění, dobropisy či odpočty daní.

Velká Británie

V rámci Velké Británie se podpoře OZE věnuje hlavně Skotsko. Komunitní projekty využívají podpůrné finanční nástroje, jako jsou výkupní ceny elektřiny a podpora výroby tepla z OZE (Feed-In Tariff and Renewable Heat Incentive). Dále lze využít program skotské vlády "Projekty komunitní a obnovitelné energetiky" (Community and Renewable Energy Scheme – CARES).

Od roku 2010 byly komunitní energetické projekty ve Velké Británii finančně podporovány, jak bylo uvedeno výše, ale vláda náhlými změnami výkupních cen i podmínek rozvoji oboru příliš nepřispěla. Také byla zavedena pravidla, která významným způsobem omezila přístup k financování pro komunitní a lokálně vlastněné projekty. To vše je důsledkem konzervativního přístupu vlády k pravidlům poskytování státní podpory. Poslední návrhy vlády v rámci Energetického zákona zajišťují nárok na výkupní cenu pro projekty s výkonem pod 10 MW.

Mnoho komunitních projektů ve Velké Británii je zatím ve stádiu příprav. Nicméně plány zahrnují investice ve výši 10 milionů liber od Energetického fondu společenství k nastartování projektů na výrobu energie v Anglii. Místních komunitních projektů už v lednu 2014 existovalo okolo 40. Lidé zejména společně instalují na výrobu energie solární panely, velké větrné turbíny nebo hydroelektrická zařízení.

Příkladem takového projektu je **Ouse Valley Energy Service Company, který** vlastní 250 lidí, kteří mají nainstalovány solární panely na místních pivovarech. Další projekt **River Bain Hydro** vlastní asi 200 lidí s investicí 200.000 liber a jedná se o hydroelektrárnu v místní řece. Kromě místních obyvatel na projekty přispívají a angažují se v nich i družstva.

Pokud si projdeme zmiňované systémy podpory, skutečně se z největší části jedná o přímo financované projekty, případně jde o určitou formu spoluvlastnictví, kde významnou roli hraje (místní) investor, který zaplatí značnou část nákladů na vybudování komunitní výroby.

Naším hlavním cílem bylo navrhnout takový systém podpory, který by neobsahoval použití přímých finančních nástrojů (feed-in tarifů, zelených bonusů, apod.), ale naopak pokusit se nastavit podporu tak, aby se bez přímých finančních subvencí zcela obešla. Průkopníkem v této oblasti podpory je proto Itálie, jejíž „Účinné systémy uživatelů“ se nejvíce přibližují některým z námi navrhovaných řešení, které zbytečně nezatěžují veřejné finance (viz kapitola 5).

5. Navržené modely a jejich promítnutí do legislativy

Na základě průzkumu fungování komunitních výroben energie v zahraničí jsme se při navrhování definice komunitní výroby a možných funkčních modelů podpory v České republice soustředili primárně na to, aby byl návrh co nejvíce kompatibilní s českým právním prostředím a s tím, co již u nás funguje. Navrhované modely jsme nastavovali a vybírali podle toho, aby vyžadovaly co nejmenší nutnou míru systémových nebo legislativních změn.

Definice použitých pojmů

Komunitní výrobnou elektřiny se rozumí výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů, která je

- a) ve vlastnictví bytového družstva, které je zároveň držitelem licence pro výrobu, pokud je vydávána
- b) ve vlastnictví společenství vlastníků jednotek, které je zároveň držitelem licence pro výrobu, pokud je vydávána
- c) ve výlučném vlastnictví obce nebo obcí výlučně vlastněné obchodní společnosti, která je zároveň držitelem licence pro výrobu, pokud je vydávána, nebo
- d) ve vlastnictví obchodní společnosti, která je zároveň držitelem licence pro výrobu, pokud je vydávána, s alespoň 70% majetkovou účastí obce a zbývající účastí fyzických či právnických osob, které jsou vlastníkem odběrného místa na území této obce

a slouží primárně k lokální spotřebě elektřiny, případně také k dodávání elektřiny do elektrizační soustavy.

Za lokální spotřebu se v tomto případě považuje také spotřeba elektřiny, kdy vlastník komunitní výroby elektřiny podle písm. c) nebo d) plánuje dodávat elektřinu do elektrizační soustavy v objemu převyšujícím odhadovanou spotřebu maximálně o 30%.

- > *Novelizace § 2 (2) EZ, doplnění nového bodu v návaznosti na stávající definici výroby elektřiny*

EZ: §2(2)a)18. výrobnou elektřiny energetické zařízení pro přeměnu různých forem energie na elektřinu, zahrnující všechna nezbytná zařízení

Společným odběrným místem se rozumí odběrné místo, jehož vlastníkem je společenství vlastníků jednotek nebo bytové družstvo, které provozuje komunitní výrobnou elektřiny; na společenství vlastníků jednotek a bytové družstvo se hledí jako na zákazníka, který přeúčtovává elektřinu jednotlivým vlastníkům bytů a družstevníkům.

- > *Novelizace § 2 (2) EZ, doplnění nového bodu v návaznosti na stávající definici odběrného místa*

EZ: §2(2)a)6. odběrným místem místo, kde je instalováno odběrné elektrické zařízení jednoho zákazníka, včetně měřících transformátorů, do něhož se uskutečňuje dodávka elektřiny

(resp. novela EZ počítá s úpravou definice následovně: odběrným místem místo, které je připojeno k přenosové nebo k distribuční soustavě a kde je instalováno odběrné elektrické zařízení jednoho zákazníka, včetně měřících transformátorů, do něhož se uskutečňuje dodávka elektřiny)

Pozn. Pro navržené modely je důležitá také definice zákazníka, tak jak je zakotvena v ustanovení § 2 energetického zákona ve znění účinném k 15. 9. 2014. Aktuálně navržená novela provádí novelizaci této definice, která by byla v rozporu s níže navrženými modely. Ustanovení § 3 odst. 3 energetického zákona, který na tuto definici zákazníka navazuje, je aktuálně navržen v nezměněné podobě.

- > § 2(2) a) 17 EZ zákazníkem fyzická či právnická osoba odebírající elektřinu odběrným elektrickým zařízením, které je připojeno k přenosové nebo distribuční soustavě, která nakoupenou elektřinu pouze spotřebovává nebo přeúčtovává
- > § 3(3) EZ Dále se licence podle tohoto zákona neuděluje na činnost, kdy zákazník či odběratel poskytuje odebranou elektřinu, plyn nebo tepelnou energii jiné fyzické či právnické osobě prostřednictvím vlastního nebo jím provozovaného odběrného elektrického, plynového nebo tepelného zařízení, přičemž náklady na nákup elektřiny, plynu nebo tepelné energie na tyto osoby pouze rozúčtuje dohodnutým nebo určeným způsobem a nejedná se o podnikání.

Modely navržené k rozpracování do návrhu novely

Model 1

Jednotlivá budova nebo část budovy ve vlastnictví bytového družstva nebo společenství vlastníků jednotek – výroba elektřiny pro vlastní spotřebu

Aktuálně navrhovaná novela energetického zákona počítá s tím, že formou administrativní úlevy (výjimky z povinnosti získat licenci na výrobu elektřiny) podpoří rozšíření výroben elektřiny s instalovaným výkonem do 10 kW, v případě, že je elektřina určena čistě pro vlastní spotřebu. Toto ustanovení dopadne vzhledem k výkonovému stropu zpravidla na vlastníky rodinných domů, kteří si instalují na střeše domu fotovoltaické panely.

Cílem nyní navrhovaného modelu je rozšíření podpory využívání **tzv. mikrozdrojů** i na podporu využívání výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů energie společenstvími vlastníků jednotek a bytovými družstvy na větších budovách – tj. **komunitní mikrozdroje**.

Typicky by se tak jednalo o fotovoltaickou elektrárnu na střeše budovy ve vlastnictví bytového družstva nebo společenství vlastníků jednotek, jehož cílem je výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů pro vlastní spotřebu, tedy bez plánovaných dodávek elektřiny do sítě. Resp. v praxi se nemusí nutně jednat vždy o celou budovu, ale může jít např. o dva vchody bytového domu, v rámci kterých funguje samostatné společenství vlastníků jednotek nebo bytové družstvo.

Co do stropu instalovaného výkonu se bude jednat zpravidla o **výroby s instalovaným výkonem do 30 kW**.

Předpokladem uplatnění tohoto modelu v praxi a jeho rozšíření je, aby byl model pro bytová družstva a společenství vlastníků jednotek finančně výhodný. Za stávající situace může být pro ně tento model finančně výhodný pouze tehdy, bude-li současně umožněno, aby se do sítě dostávaly určité **minimální přetoky elektřiny**. Jejich výše by musela být dále podrobněji stanovena tak, aby se s ní dalo kalkulovat při projektování a výběru výroby elektřiny²⁰.

Pouze v takovém případě by se vyřešila jinak pro bytová družstva a společenství vlastníků jednotek v podstatě extrémně obtížně řešitelná povinnost vyrobenou elektřinu akumulovat v bateriových systémech, nebo se pokusit zajistit vypínání výroby elektřiny v případech, že nebude aktuálně probíhat spotřeba odpovídající výrobě.

Podpora tohoto typu komunitních výroben by, stejně jako v případě mikrozdrojů, spočívala pouze v administrativním zvýhodnění, nikoliv v poskytování finanční (provozní) podpory výroby elektřiny. Administrativním zvýhodněním vedoucím k podpoře tohoto modelu bude – podobně jako je to

²⁰ viz také: <http://www.solarninovinky.cz/?zpravy/2014082004/proc-jsou-nulove-pretoky-do-site-u-mikrozdroju-technicky-nesmysl>

navrhováno u výroben s instalovaným výkonem do 10 kW – by bylo **zrušení povinnosti získat licenci na výrobu elektřiny**. S tím je implicitně spojena celá řada dalších úlev, které povedou k podpoře využívání tohoto modelu. V případě, že bytové družstvo nebo společenství vlastníků jednotek nebude muset být z důvodu držení licence na výrobu elektřiny podnikatelem, odpadnou i další povinnosti dle daňových předpisů (zejména podávat daňové přiznání a platit odvody na sociální a zdravotní pojištění), jakož i povinnosti podle energetického zákona, které se vztahují na držitele licence (např. § 11 odst. 1 písm. b) EZ).

Vzhledem k tomu, že do sítě se budou dostávat pouze nevýznamné přetoky, nebude zde ani potřeba vstupovat do smluvních vztahů s obchodníkem s elektřinou ohledně dodávek elektřiny do sítě - tedy z pozice výrobce elektřiny.

Výrobní elektřiny bude nepochybně pouze doplňkovým zdrojem elektřiny, bude zde tedy nadále potřeba mít uzavřenou smlouvu o dodávkách elektřiny s obchodníkem s elektřinou.

Tuto smlouvu by s obchodníkem uzavřelo bytové družstvo nebo společenství vlastníků jednotek, které by následně samo rozúčtovalo náklady mezi své členy dle skutečné spotřeby jednotlivých bytů, včetně zohlednění spotřeby elektřiny z komunitní výroby. Měřiče elektřiny na jednotlivých bytech tak budou sloužit pouze pro vnitřní indikativní potřebu družstva nebo společenství vlastníků jednotek, pro vztah s obchodníkem s elektřinou bude nezbytný společný měřič budovy nebo její části, který bude určovat dané odběrné místo - **společné odběrné místo** - bude výstupem distribuční soustavy.

Shrnutí:

Navrhovaný model vyžaduje následující legislativní změny:

- zavedení definice komunitní výroby a společného odběrného místa
- zproštění povinnosti získat licenci na výrobu elektřiny u tohoto typu komunitních výroben
- umožnění stanovených minimálních přetoků do sítě

Navrhovaný model vyžaduje zachování následující právní úpravy:

- zachování stávající definice zákazníka v § 2 odst. 2 bodě 17 energetického zákona, která považuje za zákazníka také subjekt, který nakoupenou elektřinu přeúčtovává, ve spojení s § 3 odst. 3 energetického zákona, dle kterého se v případě tohoto rozúčtování nejedná o podnikání

		Nutná legislativní změna
Potřeba licence na výrobu dle energetického zákona	Ne	Ano, změna energetického zákona
Povolení minimálních přetoků do sítě	Ano	Ano, změna energetického zákona
Připojení k elektrizační soustavě	Přes společné odběrné místo.	Ano, rozšíření definic energetického zákona (definice společného odběrného místa). Současně nutné zachování

		stávající definice zákazníka.
Provozní podpora výroby	Žádná	Ne

Předpokládané novelizované ustanovení zákona:

- > *Novelizace § 3 (3) EZ – rozšíření návrhu novely EZ, který navrhuje zprostit povinnosti získat licenci výroby elektřiny s instalovaným výkonem do 10 kW, v případě, že je elektřina určena čistě pro vlastní spotřebu.*

Model 2

Jednotlivá budova nebo část budovy ve vlastnictví bytového družstva nebo společenství vlastníků jednotek – výroba elektřiny s dodávkami do sítě a zeleným bonusem

Cílem navrhovaného modelu č. 2 je rovněž rozšíření podpory využívání **komunitních mikrozdrojů, a to formou finanční podpory** při využívání výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů energie společenstvími vlastníků jednotek a bytovými družstvy na větších budovách.

I v tomto případě by se zpravidla jednalo o fotovoltaickou elektrárnu na střeše budovy ve vlastnictví bytového družstva nebo společenství vlastníků jednotek (případně části budovy, viz výše), jehož cílem by ale byla výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů **nejen pro vlastní spotřebu, ale včetně plánovaných dodávek elektřiny do sítě.**

Objemově se nicméně nebude jednat o výkonově velké výroby a významné dodávky do sítě. Co do stropu instalovaného výkonu by se jednalo rovněž **o výroby s instalovaným výkonem do 30 kW.**

Pro účely podpory tohoto typu komunitního obnovitelného zdroje energie je žádoucí stanovit feed-in tarif, resp. konkrétně **zelený bonus na elektřinu**, a to na veškerou vyrobenou elektřinu.

V tomto případě by pak povinnost získat licenci na výrobu elektřiny zůstala zachována. Držitelem licence by bylo bytové družstvo nebo společenství vlastníků jednotek.

Smluvní vztahy s obchodníkem s elektřinou budou čítat jak smlouvu o dodávkách elektřiny, tak smlouvu o výkupu elektřiny. Obě smlouvy by s obchodníkem uzavřelo bytové družstvo nebo společenství vlastníků jednotek, které by následně samo rozúčtovalo mezi své členy náklady a zisky dle skutečné spotřeby jednotlivých bytů.

Stejně jako u prvního modelu, měřiče elektřiny na jednotlivých bytech budou sloužit pouze pro vnitřní indikativní potřebu družstva nebo společenství vlastníků jednotek, pro vztah s obchodníkem s elektřinou bude nezbytný společný měřič budovy nebo její části, který bude určovat dané odběrné místo – **společné odběrné místo** - a bude výstupem distribuční soustavy.

Shrnutí:

Navrhovaný model vyžaduje následující legislativní změny:

- zavedení definice komunitní výroby a společného odběrného místa
- zavedení zeleného bonusu v rámci změny zákona o podporovaných zdrojích energie pro daný typ komunitní výroby

Navrhovaný model vyžaduje zachování následující právní úpravy:

- zachování stávající definice zákazníka v § 2 odst. 2 bodě 17 energetického zákona, která považuje za zákazníka také subjekt, který nakoupenou elektřinu přeúčtovává, ve spojení s § 3

odst. 3 energetického zákona, dle kterého se v případě tohoto rozúčtování nejedná o podnikání

		Nutná legislativní změna
Potřeba licence na výrobu dle energetického zákona	Ano	Ne
Povolení minimálních přetoků do sítě	Ne	Ne
Připojení k elektrizační soustavě	Přes společné odběrné místo	Ano, rozšíření definic energetického zákona (definice společného odběrného místa). Současně nutné zachování stávající definice zákazníka.
Provozní podpora výroby	Ano	Ano, změna zákona o podporovaných zdrojích energie

Předpokládané novelizované ustanovení zákona:

- > *Novelizace § 4 (5) ZPOZE – rozšíření okruhu výroben elektřiny, které mají nárok na podporu*

Model 3

Výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů ve vlastnictví obce s případným zapojením místních občanů a firem – výroba elektřiny s dodávkami do sítě a zeleným bonusem

Cílem tohoto modelu je podpořit realizaci větších komunitních výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů, a to konkrétně **obecní výroby elektřiny**.

Komunitní výrobnou energii by se tak v tomto případě rozuměla výroba energie z obnovitelného zdroje, která je

- buď ve výlučném vlastnictví obce, resp. obcí výlučně vlastněné společnosti, kde tento subjekt je rovněž držitelem licence na výrobu elektřiny nebo
- ve vlastnictví obchodní společnosti, která je zároveň držitelem licence na výrobu, s alespoň 70% účastí obce a zbývající účastí místních občanů, včetně místních firem (s lokálním sídlem a lokální výrobou či působením, které je dáno vlastnictvím odběrného místa na území dané obce).

Je to tedy **vždy obec nebo na obec či komunitu striktně navázaná obchodní společnost**, která bude držitelem příslušné licence a bude vstupovat do právních vztahů.

Vzhledem k rozsáhlosti území a nemožnosti lokální spotřeby „před elektroměrem“, bude nutné, aby byla v tomto případě dodávána veškerá vyrobená elektřina do sítě.

I tak by zde byla nicméně na lokální spotřebu vysoká vazba, a to skrze vztah maximálního podporovaného instalovaného výkonu elektrárny a předpokládanou spotřebu energie, založenou na spotřebě v minulých obdobích a odhadu spotřeby pro následující období.

Maximální podporovaný instalovaný výkon komunitní výroby by dosahoval pouze určité stanovené procento odhadované spotřeby tak, aby byla primárně pokryta reálně plánovaná spotřeba dané obce, a to na základě doložení spotřeby za předchozí relevantní období (např. instalovaný výkon bude moci dosahovat 130 % spotřeby odhadované na rok, kdy by měla být výroba uvedena do provozu).

Díky tomu, byť nebude fakticky v komunitní výrobě vyrobená elektřina současně přímo spotřebovaná v komunitě, bude výroba odpovídat spotřebě v obci/komunitě a sloužit primárně k jejímu uspokojení.

Není pak v tomto případě nezbytné stanovovat strop instalovaného výkonu pevnou hodnotu, neboť ten by vždy individuálně vycházel z předpokládané spotřeby.

Z hlediska proveditelnosti by pořízení výroby energie bylo pro obce dostupné zpravidla díky formě tzv. Energy Performance Contracting (EPC), kdy **výrobu ve vlastnictví obce** financuje soukromý investor, načež obec postupně náklady investorovi splácí, v případě sub b) by jako dílčí investoři vystupovali místní občané a firmy.

Navrženou formou podpory je feed-in tarif, resp. konkrétně **zelený bonus**, a to na veškerou vyrobenou elektřinu. Současně by mělo platit, že pokud by došlo ke změně vlastnictví výroby v rozporu s definicí tohoto typu komunitní výroby (typicky např. prodej soukromému investorovi), automaticky by zanikl nárok na podporu formou zeleného bonusu. Výše zeleného bonusu bude stanovena stejným mechanismem, jako je tomu podle zák. č. 165/2012 Sb., pro jiné druhy výroben.

Potřeba legislativních změn se různí u variant modelu sub a) a sub b), bude proto pojednána zvlášť.

sub a): komunitní výroba ve výlučném vlastnictví obce, resp. obcí výlučně vlastněné společnosti

Zde je potřeba legislativních změn relativně nízká.

Shrnutí:

Navrhovaný model vyžaduje následující legislativní změny:

- zavedení definice komunitní výroby
- zavedení zeleného bonusu v rámci změny zákona o podporovaných zdrojích energie pro daný typ komunitní výroby (včetně mechanismu stanovování předpokládané spotřeby)

		Nutná legislativní změna
Potřeba licence na výrobu dle energetického zákona	Ano	Ne
Provozní podpora výroby	Ano	Ano, změna zákona o podporovaných zdrojích energie

Předpokládané novelizované ustanovení zákona:

- > *Novelizace § 4 (5) ZPOZE – rozšíření okruhu výroben elektřiny, které mají nárok na podporu*

sub b): komunitní výroba ve vlastnictví obchodní společnosti s alespoň 70% účastí obce a zbývajících fyzických a právnických osob, které jsou vlastníky odběrného místa na území této obce

Nejvíce odpovídající právní formou vzhledem k různé velikosti podílů obce a místních občanů je právě obchodní společnost, konkrétně společnost s ručením omezeným²¹.

Z hlediska napojení na lokální výrobu a spotřebu je nicméně nezbytné stanovit určitá omezení co do majetkové účasti ve společnosti.

Pokud jde o zajištění komunitní povahy výroby elektřiny, navrhuje proto stanovit, že společníky ve společnosti s ručním omezením mohou být pouze:

- a) obec
- b) fyzické či právnické osoby, které jsou vlastníkem odběrného místa v obci

Zvláště je pak třeba řešit převod nebo přechod podílu, resp. jejich omezení, tak aby byl podíl neustále vázán na danou komunitu.

V případě společnosti s ručením omezením by bylo nutno zákonně stanovit, aby nezbytnou součástí společenské smlouvy byla úprava převodu obchodního podílu tak, že převod podílu bude omezený na stávající společníky nebo osoby, které splňují zákonné požadavky pro to, aby se mohli stát společníky v této společnosti (viz výše).

Rovněž přechod podílu (typicky u dědění) by bylo nutno zákonem omezit na ty případy, kdy má dojít k přechodu na osobu, která splňuje zákonné požadavky pro to, aby se mohla stát společnicem v této společnosti (viz výše). V takovém případě by v souladu se stávající úpravou zákona o obchodních korporacích byl podíl jakožto podíl uvolněný společností vypořádán (vyplacen oprávněné osobě).

Dále bude třeba řešit situaci, kdy skutečnost, která umožnila získání postavení společníka (vazba na komunitu), pomine.

V tomto případě je možné buď

- stanovit zánik společenského podílu tohoto společníka ze zákona a povinnost společnosti vypořádat uvolněný podíl nebo
- stanovit společníkovi povinnost převést podíl na jiného společníka a obci povinnost jej odkoupit, v případě, že jej neodkoupí jiný ze společníků, a to za cenu stanovenou ve smyslu dle postupu uvedeného v § 36 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, obdobně jako v případě vypořádání uvolněného podílu.

Se všemi podíly by byl spojený pevný podíl na zisku odpovídající velikosti podílu.

Shrnutí:

Navrhovaný model vyžaduje následující legislativní změny:

²¹ Právní úprava akciové společnosti je natolik komplikovaná, že by legislativní zakotvení tohoto modelu vyžadovalo velké zásahy do obecné úpravy této formy obchodních korporací (viz také níže kapitola 6. Další zvažované modely). Ostatní formy obchodních korporací (zbývající obchodní společnosti a družstvo) pak z hlediska obecného nastavení svého fungování a proveditelnosti tohoto modelu nejsou pro tento model vůbec vhodné a dále jsme je nezvažovali.

Komunitní výroby energie a možnosti jejich legislativního zakotvení v právu ČR

- zavedení definice komunitní výroby
- zavedení zeleného bonusu v rámci změny zákona o podporovaných zdrojích energie pro daný typ komunitní výroby (včetně mechanismu stanovování předpokládané spotřeby)
- právní úpravu modifikující obecná pravidla fungování společnosti s ručením omezeným

		Nutná legislativní změna
Potřeba licence na výrobu dle energetického zákona	Ano	Ne
Provozní podpora výroby	Ano	Ano, změna zákona o podporovaných zdrojích energie
Nastavení pravidel fungování obchodní společnosti	Ano	Ano, změna zákona o podporovaných zdrojích energie, případně změna zákona o obchodních korporacích

Předpokládané novelizované ustanovení zákona:

- > *Novelizace § 4 (5) ZPOZE – rozšíření okruhu výroben elektřiny, které mají nárok na podporu*
- > *Novelizace ZPOZE, případně EZ nebo zákona o obchodních korporacích – nové ustanovení, modifikace obecných pravidel fungování společností s ručením omezením*

6. Další zvažované modely

Model 1 (resp. 2) s rozšířením na větší počet domů (ulice, satelitní čtvrť) – výroba elektřiny pro vlastní spotřebu

V tomto zvažovaném modelu se jedná o alternativu k modelu 1, případně 2. Rozdíl spočívá v tom, že v tomto modelu by se nejednalo o jednu budovu, ale o několik budov. Typicky např. ulice rodinných domů, satelitní město, případně malá obec. Všechny objekty by byly napojeny na komunitní výrobu energie, kdy cílem by byla výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů pro vlastní spotřebu, tedy bez plánovaných dodávek elektřiny do sítě za výkupní ceny. Model je částečně inspirován italským modelem tzv. SEU (Sistemi efficienti di Utenza).

Komunitní odběrné místo by bylo umístěno na začátku ulice, na kraji satelitu, případně až před transformační stanicí – zde by byl instalovaný elektroměr a do něj směrování všichni zapojení do tohoto systému. Tímto způsobem, podobně jako u modelu 1 (2), by bylo jasné, co se v rámci komunity spotřebovalo, a bylo by možné měřit případné přetoky do sítě a naopak celkové množství ze sítě odebrané energie.

Stejně jako u modelu 1, i zde by bylo důležité zajistit možnost, aby se do sítě mohly dostávat určité minimální přetoky elektřiny. Vzhledem k tomu by nebylo ani zde potřeba vstupovat do smluvních vztahů s obchodníkem s elektřinou ohledně dodávek elektřiny do sítě - tedy z pozice výrobce elektřiny. Administrativním zvýhodněním vedoucím k podpoře tohoto modelu by i zde bylo zrušení povinnosti získat licenci na výrobu elektřiny.

V případě varianty k modelu 2 by pro účely podpory tohoto typu komunitního obnovitelného zdroje energie byl stanoven feed-in tarif ve formě zeleného bonusu. V tomto případě by pak povinnost získat licenci na výrobu elektřiny zůstala zachována.

Všichni napojení na komunitní výrobu elektřiny by společně založili právnickou osobu, nejspíše družstvo, jakožto subjekt, který by vstupoval do právních vztahů a měl uzavřenou smlouvu o dodávkách elektřiny s obchodníkem s elektřinou. Družstvo by pak následně samo rozúčtovalo náklady mezi své členy dle skutečné spotřeby jednotlivých účastníků, včetně zohlednění spotřeby elektřiny z komunitní výroby. Důležité by bylo zachování stávajícího pojetí zákazníka jako subjektu, který elektřinu spotřebovává nebo přeúčtovává. Měřiče elektřiny na jednotlivých domech by tak i zde sloužily pouze pro vnitřní indikativní potřebu družstva, pro vztah s obchodníkem s elektřinou by bylo relevantní komunitní odběrné místo, které by bylo výstupem distribuční soustavy.

Tento model by mohl bez dalšího fungovat u nové výstavby (např. satelit, nová ulice řadových domů), kde by byly pokládány nové sítě, a po zřízení společného odběrného místa by teprve toto bylo výstupem distribuční soustavy. U stávající zástavby jsou v současnosti většinou koncovkou distribuční soustavy elektroměry u jednotlivých rodinných domů a k nim vedoucí sítě jsou již součástí distribuční soustavy a ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy (v souladu s § 45 (2) energetického zákona). Zde by mohlo být řešením stanovit provozovateli distribuční soustavy v případě tohoto typu komunitní výroby elektřiny povinnost nabídnout sítě k odkupu družstvu, případně jednotlivým vlastníkům nemovitostí, za cenu přiměřenou.

Vzhledem k technickým obtížím i ke komplikovanosti technické i legislativní nicméně v tuto chvíli tento model uvádíme pouze jako alternativní možnost a dále jej nerozvádíme.

Model 3 ve variantě s akciovou společností

V případě shora rozvedeného modelu 3 jsme navrhli podporu komunitní výroby ve vlastnictví společnosti s ručením omezením s dalším vlastnickým provázáním na obec a lokální komunitu.

Rovněž jsme však pro tento typ komunitní výroby zvažovali alternativní variantu akciové společnosti jakožto vlastníka a provozovatele komunitní výroby.

V případě akciové společnosti by bylo především nutno stanovit, že akcie mají formu cenného papíru na řad - akcie na jméno, a jejich převoditelnost je dále omezena.

V případě převodu by musel být převod akcií omezen na osoby, které splňují zákonné požadavky pro to, aby se mohli stát akcionáři v této společnosti (vázáno na vlastnictví odběrného místa, viz výše) a podmíněn souhlasem určeného orgánu společnosti, který by byl po ověření splnění těchto skutečností povinen souhlas udělit.

Pokud jde o omezení přechodu akcií, to je aktuálně omezeno § 42 zákona o obchodních korporacích, dle kterého se „zákaz nebo omezení přechodu podílu v akciové společnosti ... zakazuje“. V případě přechodu a také za situace, kdy skutečnost, která umožnila získání postavení akcionáře (vazba na komunitu) pomine, by tak bylo nutno stanovit akcionáři povinnost prodat akcie jinému akcionáři a povinnost obci je odkoupit, pokud je neodkoupí jiný z akcionářů.

Všechny akcie by byly spojeny s hlasovacími právy a prioritní akcie by byly vyloučeny.

Se všemi akciemi by byl spojený pevný podíl na zisku, který odpovídá akcionářově podílu k základnímu kapitálu.

Dále by bylo třeba podrobněji nastavit další pravidla pro to, aby fungování akciové společnosti odpovídalo požadavkům daného modelu komunitní výroby elektřiny. Vzhledem k tomu, že právní úprava akciové společnosti je natolik komplikovaná, že by legislativní zakotvení tohoto modelu vyžadovalo velké zásahy do obecné úpravy této formy obchodních korporací, jsme se rozhodli dále tento model nerozvádět.

Model komunitního „netmeteringu“ - měření čisté spotřeby

Fungování tohoto modelu by bylo založeno na principu, kdy elektřina vyráběná v komunitou vlastněné výrobně energie z obnovitelných zdrojů (typicky např. bioplynová stanice, větrná elektrárna) by byla dodávána do sítě, kde by byla pro tuto komunitu takto pomyslně uložena „do zásoby“. Ve stanoveném časovém období poté by bylo možné odebrat elektřinu v odpovídajícím množství, resp. v množství o něco nižším, kdy určité neodebrané procento by bylo odvedeno jako manipulační poplatek a poplatek za využívání sítí. Tento model tzv. netmeteringu vychází ze zahraničních zkušeností funkčních modelů decentralizace elektrizační soustavy²².

Definice pojmu v zákoně by mohla znít např. takto:

měřením čisté spotřeby (netmeteringem) se rozumí způsob fungování komunitní výroby elektřiny, kdy je elektřina z výroby dodávána přímo obchodníkovi a v objemu sníženém o stanovené procento sloužící k pokrytí nákladů obchodníka a provozovatele distribuční soustavy je ve stanoveném období následně od obchodníka výrobcem bezplatně odebrána.

²² Článek shrnující americké zkušenosti a modely netmeteringu např. zde <http://oze.tzb-info.cz/9862-jak-funguje-net-metering>

Systém by byl umožněn větším komunitám, předpokladem by bylo především jeho využití na úrovni obcí, nikoliv např. na úrovni bytového družstva nebo společenství vlastníků jednotek, ani na úrovni jednotlivých domácností. Tím by se předešlo námitkám, které někdy zaznívají ve vztahu k netmeteringu, a tedy, že by se zde objevilo nekontrolovatelné množství subjektů, které si odkládají do sítě nekontrolovatelné množství elektřiny, což by mohlo způsobit problémy v rámci distribuční soustavy.

Jednalo by se vlastně o variantu modelu 3, kdy komunitní výrobou by se v tomto případě rozuměla výroba energie z obnovitelného zdroje, která je

- a) buď ve výlučném vlastnictví obce, resp. obcí výlučně vlastněné společnosti, nebo
- b) ve vlastnictví obchodní společnosti s alespoň 70% účastí obce a zbývající účastí místních občanů, včetně místních firem (s lokálním sídlem a lokální výrobou či působením).

Co do obecního podílu, v obou případech by bylo možné využívat odebíranou elektřinu pouze pro účely obce, zejména např. zajištění veřejného osvětlení v obci, provoz obecního úřadu, školy, obecních společností atp. Ve druhém případě by mohli místní občané a místní firmy navíc využívat co do svého podílu elektřinu pro soukromé účely.

Praktické fungování tohoto modelu by bylo zajištěno skrze smlouvu s obchodníkem, který by jak elektřinu z výroby odebíral (a měřil), tak ji následně dodával obci, resp. místním občanům a společnostem. Za zajištění a manipulaci by si ponechal poplatek ve formě určitého množství elektřiny (např. na odebraný 1 MW, dodá zpět 0,8 MW), které by mohl prodat dalším zákazníkům, což by sloužilo jednak k uhrazení služeb provozovatelům distribučních soustav, jednak jako příjem obchodníka s elektřinou.

Výroba elektřiny v komunitní výrobě by byla nastavena tak, aby odpovídala reálné spotřebě, resp. byla nižší. Spotřeba vyrobené elektřiny by tak více méně probíhala v reálném čase, resp. by bylo možné ji odebrat v daném kalendářním roce. Pokud by nedošlo k odebrání elektřiny v kalendářním roce, ve kterém byla elektřina vyrobena, stal by se výnos z ní příjmem obchodníka.

Aby byl tento model výhodný, musel by být pro obce administrativně jednoduchý, což by vyžadovalo vytvoření zcela nových pravidel uplatňujících se pro tento typ komunitní výroby a související rozsáhlé změny v současné úpravě energetického práva (bylo by třeba vyřešit vztahy s provozovatelem distribuční soustavy, ke které bude výroba připojena a současně nastavit tak, aby nebylo nutné získat licenci na výrobu elektřiny, přestože veškerá elektřina bude dodávána do elektrizační soustavy, vztahy obchodníka a provozovatele distribuční soustavy a řadu dalších). Vzhledem k tomu v tuto chvíli tento model uvádíme pouze jako alternativní možnost a dále jej nerozvádíme.

Další nápady podpory komunitních výroben energie

Nad rámec energetického práva poznamenáváme, že jsou zde i další možnosti, jak podpořit využívání komunitních zdrojů energie.

Především to může být podpora na poli daňového a účetního práva, např. zvýhodnění mechanismu odpisů nebo zproštění povinnosti po určitou dobu odvádět DPH atp. Tuto problematiku v rámci tohoto dokumentu dále nerozvádíme.

Dále lze uvažovat také o zproštění povinnosti platit všechny složky regulované ceny, včetně příspěvku na obnovitelné zdroje energie. K tomu nicméně dodáváme, že tato možnost by se netýkala modelů, kde by zákon zprostil výrobce povinnosti získat licenci na výrobu elektřiny, neboť v tom případě se tyto poplatky neodvádějí. A v případech, kdy je výrobcovi přiznán zelený bonus, tento příspěvek může být již nastaven tak, aby s placením těchto poplatků počítal. Není zde proto opodstatnění stanovovat

speciální výjimku pro tuto kategorii výroben elektřiny a není to standardní ani v zahraniční právní úpravě.

7. Připojování komunitních výroben k elektrizační soustavě

Důležitým aspektem funkčnosti podpory komunitních výroben elektřiny je zajištění v praxi realizovatelného práva na přednostní připojení.

Především je třeba zajistit, aby byly pro komunitní výroby aktivně vytvářeny kapacity pro jejich připojení k distribuční soustavě tak, aby pro ně byla v zásadě garantována kapacita pro připojení.

Toto je možné řešit přes stanovení povinnosti provozovatelům distribuční soustavy udržovat určitou stanovenou kapacitu pro komunitní zdroje a v případě, že poklesne na určitou úroveň, do nějaké doby podniknout kroky k nápravě. V rámci plánů rozvoje distribuční soustavy by následně provozovatelé distribuční soustavy museli vyhodnocovat plnění této povinnosti, včetně konkrétních opatření a časového harmonogramu. Energetický regulační úřad by pak na plnění této povinnosti dohlížel. Nesplnění povinnosti by bylo vázáno na sankce.

Předpokládané novelizované ustanovení zákona:

- > *Novelizace § 25 (10) EZ – rozšíření povinností provozovatele distribuční soustavy*
- > *Novelizace § 17 EZ – rozšíření pravomoci Energetického regulačního úřadu*

Komunitní výroby by pak – takto prioritně – měly být zásadně připojovány v nejbližším technicky dostupném bodě.

Pokud by to i přes zavedení opatření shora navržených nebylo aktuálně technicky možné, byla by dále zavedena povinnost pro provozovatele distribuční soustavy:

- 1) uvést, kde jinde se dá připojit, pokud to nejde v nejbližším možném místě,
- 2) uvést, proč to nejde (tj. na provozovateli distribuční soustavy by bylo důkazní břemeno, proč to není možné)
- 3) uvést, kdy to bude možné v nejbližším možném místě podle harmonogramu úprav distribuční soustavy.

Nad rámec zadání uvádíme, že tuto povinnost navrhuje stanovit provozovateli distribuční soustavy nejlépe pro všechny výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, resp. pro výroby energie obecně, tedy nejen komunitní výroby energie. Shora uvedené opatření by totiž zavedlo do připojovací praxe větší transparentnost a napomohlo by řešit v praxi obtížně řešitelné situace potenciálních výrobců elektřiny, kteří při zamítnutí žádosti o připojení tyto informace nedostávají.

Předpokládané novelizované ustanovení zákona:

- > *Novelizace § 25 (10) EZ – rozšíření povinností provozovatele distribuční soustavy*
- > *Novelizace § 5 (5) VPPEŠ – konkretizace povinností provozovatele distribuční soustavy*

Teoreticky lze také uvažovat o omezení nákladů připojení pro komunitní projekty – tj. aby byly zproštěny některých, případně všech povinností úhrady nákladů spojených s připojením, případně aby tyto byly na určitou úroveň limitovány (zejména povinnost hradit náklady na připojení k soustavě §23(2)a EZ; povinnost uhradit měřící zařízení §23(2)b EZ; povinnost platit za „oprávněné náklady spojené s připojením“ §23(2)j EZ; povinnost nainstalovat dispečerské řízení §23(2)q EZ).

Domníváme se nicméně, že tyto povinnosti v praxi nejsou pro výrobce velkou překážkou, naopak by mohl být překážkou podobný návrh při prosazování změn týkajících se komunitních výroben energie. Navrhujeme proto s touto možností v první fázi nepracovat.

8. Soulad s právem Evropské unie z hlediska veřejné podpory

Relevantní evropská právní úprava týkající se veřejné podpory obecně a podpory obnovitelných zdrojů energie je obsažena ve smlouvě o fungování Evropské unie, ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES a pak ve výstupech z jednotlivých notifikačních procesů.

Smlouva o fungování EU se o veřejné podpoře zmiňuje v člancích 107 (podpora slučitelná a neslučitelná s vnitřním trhem) a 108 (postup v případě porušení článku 107). Konkrétně článek 107 uvádí, že:

1. Podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné s vnitřním trhem, nestanoví-li Smlouvy jinak.

2. S vnitřním trhem jsou totiž slučitelné:

a) podpory sociální povahy poskytované individuálním spotřebitelům za podmínky, že se poskytují bez diskriminace na základě původu výrobků;

b) podpory určené k náhradě škod způsobených přírodními pohromami nebo jinými mimořádnými událostmi;

c) podpory poskytované hospodářství určitých oblastí Spolkové republiky Německo postižených rozdělením Německa, pokud jsou potřebné k vyrovnání hospodářských znevýhodnění způsobených tímto rozdělením. Pět let po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost může Rada na návrh Komise přijmout rozhodnutí, jímž se toto písmeno zruší.

3. Za slučitelné s vnitřním trhem mohou být považovány:

a) podpory, které mají napomáhat hospodářskému rozvoji oblastí s mimořádně nízkou životní úrovní nebo s vysokou nezaměstnaností, jakož i rozvoji regionů uvedených v článku 349 s ohledem na jejich strukturální, hospodářskou a sociální situaci;

b) podpory, které mají napomoci uskutečnění některého významného projektu společného evropského zájmu (za což v tomto případě může být považována ochrana životního prostředí či energetické cíle EU) anebo napravit vážnou poruchu v hospodářství některého členského státu;

c) podpory, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských činností nebo hospodářských oblastí, pokud nemění podmínky obchodu v takové míře, jež by byla v rozporu se společným zájmem;

d) podpory určené na pomoc kultuře a zachování kulturního dědictví, jestliže neovlivní podmínky obchodu a hospodářské soutěže v Unii v míře odporující společnému zájmu;

e) jiné kategorie podpor, které určí Rada na návrh Komise rozhodnutím.

Dále pak směrnice 2009/28/ES ve svém odůvodnění v odst. 3 uvádí, že:

3. Uznává se, že hospodářského růstu lze dosáhnout prostřednictvím inovací a udržitelné konkurenceschopné energetické politiky. Výroba energie z obnovitelných zdrojů často závisí na místních nebo regionálních malých a středních podnicích. Možnosti, které přinášejí pro růst a zaměstnanost investice do výroby energie z obnovitelných zdrojů na místní a regionální úrovni v členských státech a jejich regionech, jsou rozsáhlé. Komise a členské státy by proto měly podporovat rozvojová opatření na národní a regionální úrovni v těchto oblastech, podporovat výměnu osvědčených postupů ve výrobě energie z obnovitelných zdrojů mezi místními a regionálními rozvojovými iniciativami a podporovat využívání strukturálních fondů v této oblasti.

Dále je v odůvodnění ke stejné směrnici v odst. 4 uvedeno, že:

4. V rámci podpory rozvoje trhu s obnovitelnými zdroji energie je nutné zohlednit pozitivní vliv na možnosti regionálního a místního rozvoje, vývozní možnosti, sociální soudržnost a možnosti zaměstnání, zejména pokud jde o malé a střední podniky a nezávislé výrobce energie.

Přestože přímo z článků směrnice konkrétně nevyplývá, jak mají být komunitní a lokální obnovitelné zdroje energie malého a středního rozsahu (malé a střední podniky a nezávislí výrobci) podporovány, je z výše uvedeného zřejmé, že jejich podpora je ze strany Evropské unie předpokládaná a žádoucí.

V případě nefinanční podpory výše zmíněných OZE (administrativní zvýhodnění, zjednodušení připojení) neshledáváme vůbec žádný problém z hlediska možné kolize s právem EU, neboť se nejedná o státní podporu ani o podporu ze státních prostředků a navíc předpokládaný stav nemá potenciál narušit hospodářskou soutěž.

V případě finanční podpory má dle aktuální judikatury Soudního dvora EU (rozsudek ze dne 19. prosince 2013, C 262/12) podpora ve formě obdobné mechanismu zelených bonusů podle zák. č. 165/2012 Sb., charakter veřejné podpory. Právní úprava obsahující prvky veřejné podpory musí být předána k posouzení přípustnosti Evropské komisi v rámci notifikačního procesu.

Abychom ověřili, alespoň analogicky, soulad navrhované veřejné podpory zúženému okruhu subjektů (výrobců OZE), snažili jsme se vyhledat podobné, dříve řešené případy. Ve svém snažení jsme ale úspěšní nebyli, neboť se zdá, že žádný podobný případ nebyl dosud ze strany EU řešen.

Nicméně dle našeho názoru by taková podpora měla být Komisí schválena, neboť se nejedná o rozpor s právem EU – byť by šlo o státní podporu, resp. podporu ze státních (veřejných) prostředků. Tato by byla poskytována ve formě slučitelné s vnitřním trhem EU podle Smlouvy o fungování EU, a jejím smyslem by bylo dosažení cílů EU v oblasti energetiky.

V současné době platný mechanismus podpory výroby elektřiny OZE byl Evropskou komisí schválen rozhodnutím ze dne 11. 6. 2014, SA 3515723. Evropská komise shledala systém výkupních cen a zelených bonusů jako přípustný z hlediska veřejné podpory. Není tak důvodné očekávat, že by modifikace tohoto systému v souvislosti se zavedením finanční podpory komunitním výrobnám, měla vést Komisi k jinému závěru.

V každém případě rozhodující slovo v celé záležitosti mají orgány EU, a proto by vše záleželo na výsledku notifikačního procesu, který by zároveň mohl poskytnout vodítko pro zavedení systému podpor komunitním výrobnám i v dalších členských státech.

²³ http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_35177

9. Závěr

V souladu s cílem tohoto dokumentu jsme se zabývali možnostmi podpory výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů, které jsou provozovány místními komunitami primárně k jejich vlastní spotřebě, v českém prostředí.

Výše jsme předložili několik možných cest podpory těchto tzv. komunitních výroben energie, včetně předpokládaných legislativních změn, které by s sebou nesly.

Na základě zahraniční inspirace jsme ze zvažovaných modelů, vzhledem ke stávající koncepci předpisů energetického práva a náročnosti jejich změn, vybrali tři modely komunitních výroben energie z obnovitelných zdrojů, které navrhujeme dále rozpracovat do formy konkrétních paragrafovaných návrhů legislativních změn.

Všechny návrhy jsou v souladu s právem Evropské unie týkajícím se veřejné podpory. V případě nefinanční podpory navrhovaných modelů neshledáváme vůbec žádný problém z hlediska možné kolize s právem EU. V případě finanční podpory (zelené bonusy) se dle aktuální judikatury ESD jedná o veřejnou podporu, která by musela být standardním postupem notifikována Komisi a jí schválena. Na základě toho, že Evropská komise schválila již stávající systém podpor, lze očekávat konsistentní přístup v této věci.

Co-funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

The sole responsibility for the content of these recommendations lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. Neither the EASME nor the European Commission are responsible for any use that may be made of the information contained therein.